

Aşırı Sağ ve Çokkültürlük: Avrupa’da Ötekileştirilen “Göçmenler”

*Extreme Right and Multiculturalism: Immigrant’s Otherization
in Europe*

Müşerref Yardım

Öz

Çokkültürlülüğe karşı çıkan ve Avrupamerkeziyetçi bir kültür ideolojisini esas alan aşırı sağ parti ve gruplar argümanlarını, göçmenlerin kültürel farklılıklarına, topluma uyum sağlamakta zorlandıklarına ve ekonomik “yük” olduklarına dayandırmaktadırlar. Güvenlik anlayışının, Soğuk Savaş’ın bitimini takip eden süreçte değişmesiyle birlikte, göçmenler birer “güvenlik sorunu” olarak algılanmaya başlanmışlardır. Göçmenleri güvenliği tehdit edici unsur olarak gören bu yeni bakış açısı, aşırı sağ partiler için istismar konusu olmuştur. Hal böyleyken 11 Eylül saldırıları ve ardından meydana gelen Madrid, Londra, Paris ve Brüksel saldırıları Avrupa’nın gündemini güvenlik merkezli bir noktaya taşımıştır. Saldırlara karışan teröristlerin eylemleri için göç yollarını kullanmış olmaları veya yerleşik göçmenlerin saldırıların aktörleri olmaları, göçmenlerin “potansiyel terörist” olarak algılanmalarına sebebiyet vermiştir. Avrupa ülkeleri uyguladıkları politikalarla İnsan Hakları değerlerinden uzaklaşarak mültecileri “kültürel ve ekonomik sorun” olarak ele almaktadır. Bununla birlikte göçmenler ekonomik ve sosyo-politik yaşama dahil olmaları engellenmektedir.

Anahtar Kelimeler Avrupa, Çokkültürlülük, Mülteciler, Göçmenler, Aşırı Sağ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, myardim@konya.edu.tr

Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.

Makale gönderim tarihi: 5.10.2017

DOI: 10.17550/akademikincelemeler.342429

Abstract

The extreme-right parties and groups that oppose to multiculturalism and adopting an Eurocentric culture ideology, emphasize the diversity of cultural formats and they argue that migrants have difficulty in adapting to the society and bring economic burden. As a result of the changing concept of security following the end of the Cold War, the migrants coded each other as a “security problem”. This new perspective, which sees immigrants as a threat for security, has been subject to abuse for extreme-right parties. Disturbingly, the September 11 and following attacks in Madrid, London, Paris and Brussels have moved the agenda of Europe towards a point completely based on security. The claim that the terrorists involved in the attacks used the migration routes for their action or the claim that resident migrants in Europe are the actors of the attacks have led to seeing immigrants as a “potential terrorists”. European countries move away from the values of Human Rights with the applied policies and treat refugees as “cultural and economic problems”.. Migrants, however, are prevented from participating in economic and socio-political life.

Keywords: *Europe, Multiculturalism, Refugees, Migrants, Prejudice*

1. Aşırı Sağ Partilerin Çokkültürlülük Karşıtlığı

Milyonlarca insanın dünya üzerinde yer değiştirmesi dünya çapında bir mesele olarak görülürken, uluslararası göçler dün olduğu gibi bugün de hız kesmeden devam etmektedir. Suriye, Irak, Afganistan, veya Libya gibi ülkelerden 2014’de Akdeniz üzerinden Avrupa’ya giriş yapan kaçak mülteci sayısı 230.000 civarındayken Akdeniz’de hayatını kaybeden mülteci sayısı 3072 olmuştur. Bu insanları canlı birey olarak görmek yerine olaylara rakamsal bakan Avrupa, gözü önünde meydana gelen facialara duyarsız kalmayı tercih etmiştir. Ölüm haberleri gelmeye devam ederken Akdeniz kıyılarından her gün 500 ile 1000 arası insan kurtarılmakta ve olumsuz şartlarda tutulmaktadır. *Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği*’nin saptamalarına göre dünyada Ocak 2001 itibariyle 12.148.000 kişi mülteci olarak yaşamaktadır.

Bugün Avrupa’nın geldiği nokta kısaca göçmen, ve dolayısıyla Müslüman, karşıtlığı olarak özetlenebilir. 1990’lı yıllardan itibaren işgücünde yer alan göçmenlerin, dini ve kültürel yaşantılarından dolayı, Avrupa’nın kültürel birliğini parçaladıkları, Avrupa toplumuna uyum sağlayamadıkları ve dolayısıyla sosyal güvensizliğin sorumluları oldukları sıkça dile getirilmektedir. Bu durum dün olduğu gibi bugün de özellikle aşırı sağ partileri besleyen bir unsur haline geldiği görülmektedir. Aşırı sağ söylemin en önemli ayağını oluşturan, “göçmenlerin güvenlik açısından sorun oluşturduğu”, düşüncesi merkez partilere güvenmeyen seçmenin desteğini aldığı görülmektedir (Arzheimer, 2009:263).

80’li yıllardan itibaren yükselişe geçişe geçen Avrupa’nın aşırı sağ ve ırkçı partileri son dönemlerde de girdikleri seçimlerden büyük zaferle çıkmışlardır. 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde tarihi zafer elde ettikleri görülmektedir : Marine Le Pen’in liderliğini yaptığı *Ulusal Cephe* (FN-Front National), İngiltere’nin *Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi* (UKIP), Danimarka *Halk Partisi* (Dansk Folkeparti), *Avusturya Özgürlük Partisi* (FPÖ) ve Yunanistan’ın *Altın Şafak* oluşumu, Belçika’da Flaman kesimin bağımsızlığından yana olan *Vlaams Belang*, Almanya’da *Milliyetçi Demokratik Partisi*. Aşırı sağ partiler zaferlerini yabancı-mülteci-göçmen-Müslüman düşmanlığı ve çokkültürlülük karşıtlığı üzerine kurmuşlardır.

Avrupa’da “yabancı” korkusu göçmen ve mültecileri toplumsal bir sorun haline getirmiştir. Avrupa ister “mülteci”, ister “sığınmacı” olsun hepsine “göçmen” gözüyle bakmaktadır. Önyargı ve kalıpyargılara dayanan bu bakış açısına göre Avrupa ülkelerinde göçmenler ülkenin “kötü” gidişatının tek sorumluları olarak değerlendirilmekte ve marjinalleştirilmektedirler. Mültecilere, sığınmacılara, ekonomik nedenlerden dolayı gelen göçmenlere ve Avrupa’da doğan ikinci ve hatta üçüncü nesile yönelik dışlayıcı ve ayrımcı politikaların nedeni, iddia edildiği gibi ekonomik kökenli değil, daha çok kültürel nitelik taşımakta olduğunu söylenebilir. Avrupa’da nüfusun önemli bir kısmını oluşturan göçmenler, aşırı sağ partilerin dışlayıcı söylemlerinin mağduru konumundadırlar. Neredeyse bütün aşırı-sağ partiler ülkedeki ya da kıtadaki sorunların esas sorumluları olarak göçmen nüfusu görmekte ve göstermektedirler.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’nın “yeniden inşası” için misafir işçilere ihtiyaç duyulmuştur. İlk başlarda misafir işçilerin kısa bir dönem için Avrupa’da olacakları ve sonrasında ülkelerine dönecekleri düşüncesi egemendi. Ancak 1980’li yıllardan itibaren misafir işçilerin ülkelerinden ailelerini de getirmeleriyle birlikte ikinci, üçüncü ve dördüncü nesil göçmen çocukları Avrupa toplumunda yerlerini almışlardır. Bugün Avrupa’da göçmenlerin ezici çoğunluğu Müslümanlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla Müslüman göçmenlerle birlikte dinleri ve kültürleri de tartışması konusu yapılmaya devam edilmektedir. Bu çerçevede “İthal edilen İslam’ın prensipleri ile Hristiyan-Yahudi köklerine dayanan Avrupa değerleri bağdaşabilir mi ? Müslüman göçmenlerin Avrupa toplumuna ve kültürüne uyum sağlamaları hangi derecede gerçekleşebilir ? Müslüman göçmenlerin dini kimlikleri Avrupa kimliğine ters düşer mi ? Avrupa’da aşırı sağ partiler farklı kültürlerin bir arada yaşama ve çokkültürlülüğün başarılı olmasını etkilemekte midir ?” gibi sorular sıkça sorulmaktadır.

Ancak Avrupa’da çokkültürlülüğün iflası tartışmaları sadece aşırı sağ ve ırkçı partiler tarafından dile getirilmemektedir. Merkez parti liderleri de, aşırı sağ parti liderleri gibi, dışlayıcı ve ötekileştirici söylem kullanmaktadırlar. Çokkültürlülüğün iflasını ilk defa açıkça dile getiren Almanya başbakanı Angela Merkel olmuştur. Ona göre “Çokkültürlülük tamamen başarısız oldu. Almanya, kapılarını göç dal-

gasına açmadan önce, entegre olmayanlara yönelik daha sert bir tutum sergilemeliydi” (The Guardian, 17 Ekim 2010). Ardından çokkültürlülüğü ile övünen İngiltere tarafından da benzer açıklamalar gelmiştir. David Cameroun için “Onlarca yıldır izlenen çokkültürlülük politikası radikal İslam’ın güç kazandığı ayrılıkçı topluluklar yaratmayı başarmıştır” (The Independent, 5 Şubat 2011). Her fırsatta yabancıları ve Müslümanları eleştiren ve sınır dışı edilmelerini isteyen Fransa eski cumhurbaşkanı Sarkozy’ye göre ise de “Çokkültürlülük bir başarısızlıktır... Ülkemizde yaşayan Müslümanlar herkes gibi ibadetlerini yapabilmelidirler. Ancak bu Fransız İslam’ıyla mümkün olabilir. Fransa’daki İslam’la değil” (Le Figaro, 10 Şubat 2011).

Çokkültürlülüğü zora sokan ve aşırı sağ söylemlere meşruluk kazandıran önemli bir gelişme 2011 yılında Norveç’te yaşanmıştır: Breivik, Müslümanlara daha ılımlı yaklaşımında diğer partilerden ayrılan Norveç İşçi Parti’sinin yaz kampına baskın düzenleyip 77 kişiyi öldürmüş 242 kişiyi de yaralamıştır. Breivik’in katliamı aşırı sağ zihniyetin varabileceği noktayı ortaya koymuş olması açısından önemlidir. Saldırlardan sonra özellikle aşırı sağ partilerden Breivik’e destek geldiği görülmektedir. Fransa aşırı sağ partisi *Ulusal Cephe* saldırıyı kınamış olsa da Marine Le Pen’in danışmanı Laurent Ozon tweetlerinde “Oslo’yu açıklamak : 1970 ile 2009 yılları arasında altıya katlanan göç dalgası” açıklaması bu kınamanın ne kadar samimi olduğunu gözler önüne sermiştir. Danışmanın bu ifadeleri, Le Pen’e göre “yanlış bir açıklama olmakla beraber partinin disiplin kuruluna sevk edilecek bir durum bulunmamaktadır”. Marine Le Pen danışmanın ifadelerini yüzeysel bir kınamayla geçiştirdiği görülmektedir. *Ulusal Cephe*’nin diğer bir üyesi Jacques Coutela kendi blogunda “Valiz mi ? Tabut mu ?” başlıklı yazısında Breivik’i “direnişçi, ikon, Batı’nın ilk savunucusu” olarak tanımlarken gerçekleştirdiği katliamı da “Norveçli milliyetçinin terörist eyleminin nedeni : Müslüman istilasına karşı savaşmak. İşte bunu sizden saklıyorlar” yönünde açıklamıştır (Le Monde, 26 Temmuz 2011).

Avrupa’da çokkültürlülüğün aşırı sağ tarafından tekrar sorgulanması Almanya’nın Köln şehrinde 31 Aralık gecesi meydana gelen olayla tekrar gündeme gelmiştir. Başta Almanya olmak üzere kıta genelinde göçmenlere yönelik kamuoyu algısının bütünüyle değişmesine

yol açan Köln’de yılbaşı gecesi meydana gelen taciz ve gasp olayları iddiasıdır. Medya aracılığıyla ülke gündemine oturan iddialar etrafında devam eden hararetli tartışmalar, Avrupa’nın mültecilerle “sorunlu ilişkisini” de gözler önüne sermektedir. Gerçeklerle kara propaganda, itfira ve yalanlar arasındaki sınırı giderek belirsizleştiren bir mecrada seyreden bu tartışmalar, “suç”un kendisi ve bunu mümkün kılan toplumsal vasatın bütün boyutlarıyla anlaşılmasına odaklanması gereken zihinsel mesai yerine, “suçlu”nun etnik kökeni ve dini aidiyetinin öncelikle ele alındığı çarpık bir yaklaşımın genel kabul görmeye başladığını da göstermektedir. Taciz ve gasp olaylarını, Kıta’nın, neredeyse ilk kez sığınmacı akınının ardından tanıştığı suçlar olarak tanımlayacak kadar sığ ve ideolojik yönelimler çerçevesinde cereyan eden bu tartışmaların en vahim boyutu ise her dönemde azınlıkta olan aşırı sağcı-popülist grupların savunduğu fikirlerin, Avrupa nüfusunun çoğunluğunu oluşturan çoğulcu, liberal, demokrat ve ılımlı kesimlerde de karşılık bulmaya başlaması. Kamuoyu algısını, resmi kurum ve kuruluşların yaklaşımlarını ve nihayet medya dilini bütünüyle yeniden belirleyecek güçte yeni bir sığınmacı söyleminin inşa edildiği bu süreçte, Avrupa’nın toplumsal dokusu, özellikle son 50 senede yeniden tanımlanan modernizm ve küreselleşme olgularının etkileri ve bu duruma paralel olarak Avrupa toplumlarının yaşam tarzlarında meydana gelen köklü değişiklikler hesaba katılmıyor, demokrasi, insan hakları, eşitlik ve özgürlük gibi evrensel değerler üzerinden kendisini tanımlayan ve bu değerlerin savunuculuğunu üstlenen Avrupa’da sığınmacılarla ilgili tartışmalar, ırkçılık ve yabancı düşmanlığının en kaba örneklerini ortaya çıkan çerçevelere hapsoluyor (AnadoluAjansı, 9 Şubat 2016).

2. Mülteciler, Göçmenler Ve Müslümanlar, Avrupa’nın Yabancıları

Göçmen, mülteci veya sığınmacı her şeyden önce ev sahibi ülkelerde birer “yabancı” olarak görüldüğünden, bu insanların nasıl bir ev sahipliği ile karşı karşıya kalacakları geldikleri ülkenin ekonomik konjonktür ve siyasi değerlendirmelerine bağlıdır. Böylelikle her ülke, siyasi, etnik veya dini kriterler çerçevesinde ve kendi çıkarları doğrultusunda istediği politikayı ön plana çıkarmaktadır. Örneğin İkinci Dünya Savaşından sonra komünist ülkelerden gelenler diğer ülkelerden gelenlere nazaran daha iyi karşılanmışlardır (Grosso, 2003: 72). Herhangi bir Avrupa ülkesinden gelenler göçmen olarak tanımlanmazken, Af-

rika veya Arap ülkelerinden gelenlere "göçmen" denmesi veya *The Guardian*'ın ifadesiyle "ülkelerini terk eden Batılılar için "gurbetçi" (expat) tanımlaması yapılırken başka ülkeye yerleşmek isteyen veya zorunda kalan Arap ve Afrikalılar için neden "göçmen" kavramı kullanılmaktadır? Bu düşünceden yola çıkıldığında Afrikalı göçmen, Arap göçmen, Asyalı göçmen olarak ifade edilirken, Avrupalılar diğer etnisitelerden farklı ve üstün olarak görüldükleri için gurbetçi olarak değerlendirilmektedirler. Anlaşıldığı gibi "göçmen", Avrupalı olmayan diğer ırklar için kullanılmaktadır. Göçmen, mülteci gibi kavramların kullanımı sosyal sınıf, ekonomik statü ve geldiği ülkeye bağlı kalmaktadır (The Guardian, 13 Mart 2015).

Avrupa medyasının göç dalgalarının Avrupa ülkeleri güvenliği için nasıl bir tehdit oluşturduğuna dair yayınların sayısı oldukça fazladır. En çarpıcı örnek *Banliyö, Göç: Aciliyet Durumu* başlıkla Fransız yazılı medyasından *L'Express*'in verdiği görülmektedir. Haberde göçmenler, ve özellikle göçmen çocukları ve banliyöler arasında ilişki kurularak kavram kargaşası yapılmaktadır. Kavramların özenle seçildiği haber başlığında "yabancı" olarak görülen göçmen çocukların suçluluklarına vurgu yapılmaktadır. Ayrıca "Umutsuzların istilası", "Suçluların istilası riskine karşı kırmızı alarm" (*L'Express*, 24 Kasım 2005) gibi başlıklarla da medya sadece göçmenleri sıkıntılı ve ülke için sorun olarak göstermeyip, aynı zamanda mültecileri de suçlulukla ilişkilendirilip Avrupa'ya gelen mültecileri birer "sosyal parazit" ve "düzen bozucu" olarak göstermek istemektedir (Tsoukala, 2004:369).

Avrupa'ya gelmek isteyen mülteciler de göçmenlerin maruz kaldıkları algı ve kalıpyargılardan nasiplerini almaktadırlar. Aşırı sağ partiler göçmen ve Müslümanlar konusunda var olan önyargı ve algıları kullanarak mültecilerin Avrupa topraklarına ayak basmalarına karşı çıkmaktadır. Avrupa aşırı sağ partilerin Birinci Dünya Savaş'ından sonra hedeflerinde Yahudiler varken bugün ise Müslümanların, Yahudilerin yerini aldıkları görülmektedir. Avrupa Konseyi Yabancı İlişkiler Konseyi üyesi Thomas Klau'ya göre "1930'lu yıllarda aşırı sağ partilerin ortak noktası Yahudi karşıtlığı olurken, 21. yy'da ise hedef noktasına Müslümanlar oturtulmuştur. İslamofobya bu partilerin özelliği haline dönüşmüştür" (Le Grand Soir, 29 Kasım 2011).

Bu çerçevede Avrupa aşırı sağ partiler açısından 11 Eylül İkiz Kule Saldırıları önemli bir yere sahiptir. İkiz Kule Saldırıları aşırı sağ partilerin elini kuvvetlendiren önemli bir dönüm noktası olmuştur. İslam’a ve Müslümanlar’a karşı dışlayıcı ve ötekileştirici politikalar İslam düşmanlığı adına hayata geçirilmiştir. İslamı ve Müslümanları siyasi malzeme olarak kullanan aşırı sağ partilerden birçok örnek verilebilir. Ancak en çarpıcı örneklerinden birtanesini Pia Kjaersgaard liderliğindeki *Danimarka Halk Partisi* (DFP) vermektedir. Pia Kjaersgaard 11 Eylül saldırısını İslam ve terörle bağdaştırarak tüm Müslümanların Danimarka’dan sınırışı edilmesi gerektiğini söylemiştir. 4 Ekim 2001 tarihli konuşmasında Kjaersgaard, “ Bazıları, 9/11’in medeniyetler çatışmasının bir göstergesi olduğunu iddia ediyor. Ben farklı düşünüyorum. Medeniyetler çatışması, iki medeniyetin varlığını gerektirir ve burada bu söz konusu değil. Sadece bir medeniyet var-o da bizimki-si...” demiştir (Çetin, 2015).

3. Aşırı Sağ Partilerin Önyargı Ve Kalıpyargılara Dayalı Nefret Söylemleri

“Korkuyorum. Korkuyorum çünkü birkaç zamandır etrafımda benden farklı olan çok insan olduğunu görüyorum. İşimi alacaklar diye korkuyorum. Kendi fikirlerini ve dinlerini bana dayatmalarından korkuyorum. İşte, metroda, yaşadığım civarda ve oturduğum binada çok fazlalar...Son zamanlarda sayılarının da arttığını duydum. Korkuyorum çünkü bu insanların çok çocukları var ve ileride sayı olarak bizden daha üstün olacaklar. Okulda çocuklarımızın sınıf seviyesini düşürmektedirler. Bunlardan birçoğu Müslüman ve onlar için dinlerinin geleneklerimizden daha önemli olduğu için korkuyorum. Birçoğu çıkarıcı ve bizdeki sosyal avantajlardan faydalanabilmek için geliyorlar. Korkmakta haklı mıyım ?” (CİMADE, 2011:3). Bu ifadeler basit bir korkudan nasıl bir algı devri yaratıldığını ortaya koymaya yetmektedir. Bu tür “korku ifadeleri” aşırı sağ partiler tarafından mülteci akımına karşı malzeme olarak kullanılmaktadır.

Kamuoyunda göçmen algısının oluşmasında siyasiler kadar medya da sorumlu olarak görülmektedir. Kamuoyunda göç ve göçmenler hakkında oluşan görüşler, algı ve stereotipler medya tarafından şekillendirilmektedir. Bir başka ifadeyle toplumu oluşturan “farklılık-

ların” kamuoyu tarafından kabulü veya reddi medyanın sunduğu şablon üzerinden belirlenmektedir (Blion et al, 2006). Medyada göç ve göçmenler suçluluk sorunları, ekonomik kriz ve şiddetli siyasi çatışmayla birlikte anılmaktadır. Fransa, Almanya, İtalya ve Yunanistan’da yapılan bir araştırmada ulusal gazeteler ve haber bültenlerinde göçmenlerin suçluluk oranları üzerinde durulup kamuoyunu etkileyecek ve yönlendirecek “gerçekler” üretilmekte olduğu sonucuna varılmıştır (Tsoukala, 2004:367).

Ayrıca Avrupa kamuoyunda şekillen göç ve göçmen algısı “yerliler ve göçmenlerin” kaynak paylaşımını da gündeme getirdiği görülmektedir : “eğer göçmenler fazlasına sahip olurlarsa yerliler daha azına sahip olacaklar”. Toplumda kabul gören bu inanış göçmenlere karşı düşmanlığı açıklamakta yeterli bir sebep olarak gösterilebilir. Bu anlayış ayrıca göçmenlerin entegrasyon ve ekonomik başarılarına yönelik üretilen politikaların yerliler tarafından “gasp” olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır (Héricout et al, 2012).

Fransa ve İtalya’da yapılan araştırmada lise öğrencilerine göçmenler ve göçün doğurduğu sorunlar hakkında görüşleri sorulmuştur. Öne sürülen hipotez, ev sahibi toplumların göçe karşı tutumu büyük ölçüde sosyal algılara dayandığı yönündedir. Azınlıklara yönelik önyargıların kökleri, argümanlarını sağlamlaştırabilecekleri belirli bir “sosyobilışsel rezervuara” dayanmaktadır. Bu araştırmada Fransalı ve İtalyan liselilerin göçmenlere bakışı farklılık arz etse de önyargıların değişmediği görülmektedir. İtalyan öğrenciler göçmenlerin “güvenlik için tehdit oluşturduklarını” açıklarken, Fransız öğrenciler ise göçmenlerin “ülke istikrarını bozduklarını” ifade etmişlerdir (Bergamaschi, 2011:94).

Mültecilere, sığınmacılara, ekonomik nedenlerden gelen göçmenlere ve Avrupa’da doğan ikinci ve hatta üçüncü kuşağa yönelik dışlayıcı ve ayrımcı politikalar, ekonomik sorunlardan öte politik ve kültürel nitelik taşımakta olduğunu söylemek mümkündür. Çok kültürlülüğe karşı çıkan ve Avrupamerkeziyetçi bir kültür ideolojisini esas alan aşırı sağ parti ve gruplar, kültürel farklılıkları vurgularken, göçmenlerin topluma uyum sağlamakta zorlandıklarını ve ekonomik yük oldukları yönünde argümanlar öne sürmektedirler. Avrupa Birliği üyesi

ülkelerde bir yandan insan hakları perspektifinden uzaklaşarak mülteci ve sığınma sorununu bir kriminal, kültürel ve ekonomik sorun olarak lanse ederken mülteci ve sığınmacıların önüne konulan hukuki ve siyasi bariyerlerden dolayı bu sosyal kesimin hem iş hem de sosyo-politik yaşama dahil olması da engellenmektedir (Keles, 2014:3).

1.1. “Avrupa Eşi Görülmemiş Bir Mülteci Akımına Uğruyor” Efanesi

İtalya içişleri bakanının “Haziran 2003’de Libya’dan Avrupa’ya kaçak yollarla geçmeyi bekleyen Afrikalıların sayısının 1,5 ile 2 milyon arasında” olduğunu belirtmesi (Boubakri, 2006:87), Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac’ın “Afrika kıtasının ekonomik gelişmesini sağlamazsak Afrikalılar dünyayı işgal edecekler” 2006 tarihli ifadesi (Afrikara, 15 Temmuz 2006) ve “Akdeniz’in Kuzey sahillerine gelen göçmenlerin sayısının çok fazla olduğu ve rakamı belirlemenin imkansız olduğunu tahmin etmek çok zor değil: onlar aç ve umutsuz” söylemleri göçmenlerin Avrupa’yı istila edecekleri inancı siyasilerin söylemlerinde yerini almakta olduğu görülmektedir (King et al, 1991). Medya ve siyasiler, ülkelerinden fakirlik ve savaş yüzünden kaçmak zorunda kalanlar için “kitlesel bir göçten” bahsedip, mülteciler hakkında olumsuz imajın yayılmasında başlıca rol oynamaktadırlar (Pastore et al, 2006). Aksini ispat eden çalışmaların bulunmasına ve farklı kesimlerden gelen tepkilere rağmen “kitlesel istila” ve “afet” kavramları kullanılmaya devam edilmektedir (Goldschmidt, 2006). Kısacası etnik ve dini bir azınlık veya bir gruba karşı duyulan endişe o oluşumun demografik ağırlığını abartmaya yöneltmektedir (RTBF, 12 Aralık 2013).

Göçmen ve yabancı denilince akla ilk gelen Avrupa’da yaşayan Müslüman nüfus olmaktadır. İrtica ve terörizmle bağdaştırılan İslam dinine kamuoyu tarafından endişeyle bakılmaktadır. Ayrıca Müslümanların Hristiyan, Yahudi veya Protestanlara göre daha dindar, daha dini pratikler konusunda daha tutucu oldukları görüşü de algılar arasında yerini almaktadır. Bu durum özellikle genç Müslümanların dışlanmalarına sebebiyet vermektedir. Gençlerin mensup oldukları İslam dininin topluma uyumlarının önünde büyük bir engel teşkil ettiği fikri, toplum tarafından kabul gördüğü söylenebilir (CİMADE, 2011:10). “Arap-Müslüman istilası” efsanesinin en çarpıcı örneğini Bat Ye’or’un

eseri *Eurabia* (2014). *Euro-Arap Eksen* (Eurabia, l'axe Euro-arabe) teşkil etmektedir. İslamcıların Avrupa'yı istila etmek için geliştirdikleri stratejiyi ele alan eser ayrıca Anders Behring Breivik'in manifestosunda da yerini almıştır. Yazarın tespitleri İslam âleminin bin yıldır dünyaya yayılmayı amaçlamakta olduğu ve günümüzde de bunu modern siyasi güçlere adapte olan "cihat" aracılığıyla yaptığı yönündedir. *Eurabia* "Avrupa kimliğinin programlı parçalanmasıdır" temasını işlemektedir (Le Monde Diplomatique, Mayıs 2014). Ayrıca İslam medeniyetinin tarihi, dini, sosyal ve politik anlayışının, İsrail karşıtlığı ve anti-semit ırkçılığın tavan yaptığı Avrupa okulları ve üniversitelerinde yoğunlaştığı iddiası dikkat çekicidir (Riposte Laique, 2 Haziran 2009).

Eurabia mahiyetinde örnekleri çoğaltmak mümkün. Aynı şekilde Saunders'ın (2012) *The Myth of the Muslim Tide* kitabı da Müslümanların, dinlerinin imanla meşgul olmasından ziyade fetih ideolojisiyle uğraştığından, Batı'yı istila edecekleri efsaneleri üzerinde durmaktadır. On efsaneye dayandırılan Müslüman göçmen algısı kısaca özetlenebilir (Saunders, 2012):

1. Müslümanlarının doğum oranlarının diğer din mensuplarına göre çok yüksek olduğundan sayılarıyla dünyayı ele geçirecekler;
2. Müslüman ülkelerden gelen mülteciler toplumlarımız üzerine hakimiyet kuracaklar;
3. Müslümanlar Avrupa ülkelerinde çoğunluğu oluşturacaklar;
4. Batı'daki Müslüman göçmenler Ortadoğu ve Pakistan'daki Müslümanların gerici fikirlerini benimsemektedirler;
5. Müslüman göçmenler içinde bulundukları Batı toplumlarına karşı kin beslemektedirler;
6. Batı'daki Müslümanlar terör ve şiddete destek vermektedirler.

Bu algılara en anlamlı cevabı rakamlarla *Uluslararası Af Örgütü* vermektedir. Örneğin 4 milyon Suriyeli mülteciler komşu ülkelerde bulunurken, Avrupa Birliği ülkelerinin iki sene içerisinde sadece 22.504 Suriyeliyi kabul etmesini denizde bir damla olarak tanımlamaktadır. (Amnesty International, 2015:4).

1.2. Göçmenler, Ötekiler

Ötekinden korkma, şüpheyile bakma yeni bir olgu değildir. Kökleri çok eskilere dayanmaktadır. Aristoteles’in *La Politique* (Politika)’da geçen bir paragraf bu korkuya işaret etmektedir: “evlerine yabancı kabul eden herkes aldanmıştır zira sayıları artan yabancılara yerlerini vermek zorundan kalmışlardır (Aristote, 1983:183). Freud de *Psychologie des Foules et Analyse du Moi* (Kitle Psikolojisi)’nde “yabancıya mesafeli durma bir narsizim ifadesi olduğuna dikkat çekmektedir (Freud, 1987:163).

Avrupa’da Müslüman göçmenlerden bir “Öteki” yaratma çabası Doğu-Batı kültürü, yani İslam ve Yahudi-Hristiyan kültürü arasındaki çatışmacı zihniyete dayanmaktadır. Avrupa’da “Ötekileştirme” kimlik tartışmaları üzerinden yapılmaktadır. Farklı olan herşeyi dışlayarak “benim gibi olan” veya “bana benzeyen” ilkesi doğrultusunda (Chanady, 1994: 167) “biz” ve “onlar” ayrımı yapılarak “Öteki” yaratılmaktadır.

Önce Angela Merkel ardından David Cameron’un “Avrupa’da çokkültürlülüğün iflas ettiği” yönünde açıklamaları Avrupa’nın topraklarında yaşayan farklılıklara yönelik yaklaşımında daha sert politikalar izleyeceğinin habercisi olarak değerlendirilmiştir. Medeniyetler çatışmasına ivme kazandıracak çıkış aşırı sağ söylemlere meşruiyet kazandırmıştır. Ancak yukarıda ifade edildiği gibi Merkel ve Sarkozy’nin ifadeleri de göçmenlere ve göçmen şemsiyesi altına girebilecek herkese şüpheyile ve korkuyla yaklaşılmaya ve “ötekileştirilmeye” sebebiyet vermektedir. Her ülkenin kendi “Ötekileri” yukarıda ele alınan “gurbetçi” ve “göçmen” ayrımı çerçevesinde şekillenmektedir. Böylece göçmen olarak değerlendirilen Afrikalı, Asyalı ve Araplar aynı zamanda “Ötekini” de oluşturmaktadır.

Çokkültürlülüğün iflası meselesi kültür ve medeniyetlere dayanırılmaktadır. Hristiyan ve İslam dünyası arasındaki çelişkileri sürekli canlı tutarak propaganda aracı olarak kullanan aşırı sağın kullandığı dil ve argümanların yanı sıra, Samuel Huntington’ın *Medeniyetler Çatışması* tezi ile Francis Fukuyama’nın *Tarihin Sonu* gibi tezleri ve çalışmaları bu çelişkilere teorik malzeme sağlamakta ve hatta entelektüel dünyada zemin hazırlayarak bir tür meşruluk ve saygınlık sağlamaktadır (Aktaş, 2014:32).

1.3. Göçmenlerin Yüksek Suçluluk Oranları

Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında güvenlik çerçevesinde ele alınan göçmen figürü kamuoyunda, medyada ve siyasilerin söyleminde "suçlu" figürü ile anılmaktadır. Bu değerlendirme göçmen çocuklarının suçluluklarını gündeme getirmektedir. Çizilen "göçmen çocuğu" profili, "sosyal hayata katılamayan, eğitimsiz, sosyal ve ahlaki değerlerden uzak, ailelerin tarafından başıboş bırakılmış, ileride uyuşturucu trafiğine dönüşecek toksikoman, etraflarında terör estiren, yakan, yıkan, mafya strüktürünü benimseyen, dengesiz ve üstelik Mağrip kökenli olan Müslüman göçmenler" şeklindenir (Mucchielli, 2003:29-30). Böylelikle toplumsal algı doğrultusunda göçmen çocukları olarak tanımlanan "Siyahi" ve "Beurs" gençleri suçlu genç profiline girerken, yoğunlaştıkları ve yaşadıkları bölgeler de "tehlikeli" figürüne uygun görülmektedir (Boucher, 2001:220).

Valon Değerlendirme, Planlama ve İstatistik Enstitüsü (Institut Wallon de l'Evaluation et de la Prospective et de la Statistique-İWEPS)'in Belçika Vallon bölgesinde yaptığı araştırmada katılımcıların %58,4'ü suçluluk oranlarının yüksek olmasında yabancıların ve göçmenlerin önemli rol oynadığını düşünürken, yabancıların suçluluk oranlarının yükselmediklerini ifade edenlerin oranı ise %40,5'de kalmıştır (Cardelli et al, 2013).

Yabancıların ve göçmenlerin suçluluk algısının oluşmasında rol oynayan faktörlerin arasında baskınlar, rutin kimlik kontrolleri gibi polis memurlarının uygulamaları bulunmaktadır. Bu tür davranışlar yabancılar ve göçmenlerin "suçlu" olduğu önyargısını destekleyici mahiyettedir (Gafsia, 2012: 78): "ne kadar çok polis kontrolü varsa o kadar çok yasa dışı eylemler vardır" önyargısı oluşturulmaktadır (Ferré, 2012:92). Ayrıca göçmenleri yakından ilgilendiren "yoksulluk ve suç ilişkisi" boyutu da polis memurları tarafından gündeme getirilmektedir. Sokak kavgaları, kapkaççılık gibi olaylardan dolayı yabancı ve göçmenlerin polis kontrollerine daha çok maruz kaldığından istatistiklerinde yabancı ve göçmenlerin suç oranlarının daha yüksek görüldüğü ifade edilmektedir. Ayrıca "fakir ve yabancı veya göçmen" olmakla "fakir ve Fransız" olmak arasında uçurumlar ortaya çıkmaktadır. Hakları engellenmiş, iş ve barınma sıkıntısı olan yabancı ve göçmen bir

genç sosyal kopukluktan dolayı “suça” daha eğilimli görülmektedir. Hukuki alanda da bir Fransız’a göre daha çok olumsuzluklarla karşılaşmaktadır (CİMADE, 2011:9).

1.4. Göçmenler Yerli Halkın İşlerini Almaktadırlar Ve Yükselen İşsizlik Oranlarının Sorumlularıdır

Son yıllarda Avrupa’da göçmen karşıtlığı oldukça artmıştır ve göçmen karşıtı görüşler en çok refah şovenizmi üzerinden dile getirilmektedir. Bu durum özellikle göçmen sayısının görece fazla olduğu ülkelerde ekonominin kötüye gitmesi ile birlikte daha belirgin hale gelmektedir. Çünkü ekonominin kötüye gidişinden olumsuz etkilenenler göçmenleri, refahlarını ellerinden almak ile suçlamaktadır. Diğer bir deyişle, refah şovenistleri, refah devleti programı çerçevesinde göçmenlere yapılan refah yardımlarına oldukça milliyetçi bir tavırla karşı çıkmaktadır (Alkan, 2015:752).

Yabancılar ve göçmenler yerli halkın işlerini aldıkları ve yükselen işsizlik oranlarının sorumluları olarak görülmektedirler. Böylelikle yabancıların ve göçmenlerin Avrupa ülkeleri için sosyoekonomik tehdit oluşturduklarına dair algıyı ölçen birçok araştırma bulunmaktadır. Örneğin Belçika’da Vallonlara yönelik yapılan 2013 tarihli bir araştırmada katılımcıların %54,6’sı ülke ekonomisine katkıda bulunmamakta olduklarını ifade ederken %21,2’si kesinlikle katılmıyor cevabını vermiştir (Cardelli et al, 2013). Diğer bir örnek İtalyan ve Fransız lise öğrencilerine yapılan bir araştırmadır. Öğrencilerin göçmenlere yönelik algılarını ölçen araştırmada “sence, göçün ortaya çıkardığı toplumsal sorunlar senin gelecekteki projelerini etkileyebilir mi?” sorusuna gençlerin ezici çoğunluğu ekonomik ve sosyal boyutlu hak ve ayrıcalıklarını tehdit edebileceğinden göçmenlerden korktukları ve olumsuz yaklaştıkları görülmektedir (Bergamaschi, 2011:105).

“Yabancılar ve göçmenler bizim işimizi alıyorlar” algısı her ne kadar gerçeği yansıtmıyorsa da göç tartışmalarında özenle yerini almaktadır. Ancak dikkatten kaçan bir nokta ise yabancı ve göçmenler işe alınıyorlarsa, iş imkanlarının da bulunduğu gerçeğidir. Gözlerden kaçan nokta ise göçmenlerin çalıştıkları işler genelde kötü şartlarda ve düşük ücrete olduğu gibi yerli halkın yapmadığı işleri yapmak zorunda kalmaktadırlar (CİMADE, 2011:8). Bu konu *Uluslararası Af Örgütü*

tarafından dile getirilmiştir: “göçmenlerin ve mültecilerin zor ve zahmetli geçici işlerde çalışmakta olduklarını, diploma sahibi kalifiye eleman olsalar dahi kendi uzmanlık alanlarında çalışmalarının imkânsız olduğu ve ayrımcılık ve sömürge kurbanı olduklarını” ifade edilmiştir. Ayrıca çalıştıklarında ülke ekonomisine pozitif katılım gerçekleştiren, vergileriyle de ekonomiye para akımı sağlamakta olduklarının altı çizilmektedir. *Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü* (OECD) verilerine göre göç, vergi yoluyla her yıl ortalama 3.500 Euro kazandırdıkları açıklamaktadır (Amnesty International, 2015:8).

Sonuç

İster Suriyeli ister Ortadoğulu olsun, Avrupa savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan mültecilere kapılarını kapatmayı tercih etmiş hatta Akdeniz’de yaşanan vahşeti görmemezlikten gelmiştir. Ülkesine giriş izni verdiklerini de insanlık dışı şartlarda tutmakta, ya biber gazı sıkıp tartaklamakta, ya da mültecilerin ziynet eşyalarına ve paralarına el koymakta olduğu medya tarafından da defalarca gündeme getirilmiştir. Avrupa ülkeleri sınırlarını kapatarak mülteciler hakkında sert söylem geliştirmişlerdir: empati, misafirperverlik, yardım ve koruma gibi tutumlar yerine resmi ideoloji mültecileri suçlu ilan ederek onlardan kurtulma yolunu seçmiştir. Avrupa toplumunun bir kesimi olup bitenlere tepki gösterirken, yapılanları alkışlayıp devletlerin daha sert tepki vermesi gerektiğini savunanların sayısı da günden güne artmaktadır. Aslında medya Avrupalıların mültecilerin ülkelerine gelmelerine sıcak bakmadıkları sonucuna varan kamuoyu araştırmalarını her fırsatta dile getirirken, Avrupalıların mültecilere yaptığı yardımdan bahsetmemekte ısrar etmektedir.

Avrupa’da mülteci sorunu ciddi boyutlarda tartışılmaya başlandığından bu yana halkın aşırı sağ partilere rağbetinin arttığı söylenebilir. Avrupa’da yaşanan mülteci krizi aşırı sağın söylemlerini daha meşru hale getirdiği görülmektedir. Aşırı sağ partiler insanların korkularını rahatlıkla manipüle edip, özellikle Avrupa’ya gelmek isteyenlerin her şeyden önce “işgalci” oldukları fikrini toplumun zihnine işlemektedirler. Le Pen’in “Avrupa’ya gelenlerin üçte ikisi mülteci değil, sosyal yardımdan istifade etmek için yasadışı yollarla gelen kibirli insanlardır”, veya İşveç şırı sağ parti (SD) yetkililerin “boğularak hayatını kay-

beden Aylan bebeğin babası dişlerini tedavi ettirmek için gelmiştir” açıklamaları aşırı sağ partilerin mültecilere yönelik görüşlerini açıkça ortaya koymaktadır. Aşırı sağ partilerin mültecilere yönelik düşmanlığının kaynağında ne yatmaktadır ?

Mültecilerin Müslüman olması ve bunların da Avrupa değerlerine ve geleneklerine savaş açmaya geldikleri düşüncesinden yola çıkarak aşırı sağ partiler Avrupa’nın mültecilere karşı tutumunu “İslam’ın Avrupa’da” yerinin olmadığı fikrine dayandırmaktadırlar. Bir başka ifadeyle Avrupa kimliği ve Avrupa milletleri için tehdit oluşturan bir kültürü de barındıran bir dini pratiğin Avrupa topraklarında barınmasının imkansızlığı anlamına gelmektedir. Geert Wilders’in partisi mülteci krizini “Avrupa’nın güvenliğini, kültürünü ve kimliğini tehdit eden islamcı istila” olarak tanımlaması aşırı sağ söylemin merkezinde İslam ve dördüncü nesil olmasına rağmen hala göçmen olarak görülen Müslümanlar olduğunu ortaya koymaktadır. 11 Eylül İkiz Kule Salıncıkları ile birlikte aşırı sağ partilerin İslam düşmanlığı daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Aşırı sağ partiler İslam’ı açık hedef haline getirmişlerdir. İslam’ı reddetme belli bir milliyetçilik referans alınarak gerçekleşmektedir. Aşırı sağın milliyetçi söylemi tarihin çizdiği sınırlar içerisinde kalma ve dışarıya kendini kapatma olarak da tercüme edilebilir.

Mültecilerin Müslüman olması, Müslümanların hala göçmen olarak görülmesi mültecilerin Avrupa’ya hoş gelmemelerine sebebiyet vermektedir. Bu “düşmanca” tutum Avrupa’nın zihnine büyük ölçüde yerleşmiş olan göçmen algısından kaynaklandığı söylenebilir. Aşırı sağ partiler göçmenlere ve Müslümanlara yönelik önyargı ve algıları söylemlerine dahil edip ustaca korku imparatorluğu kurabilmektedirler. Yetkililer göçmenlere yönelik önyargı ve algıların gerçekleri yansıtmamakta olduğunu ifade etseler de “Avrupa’nı eşi görülmemiş bir mülteci akımına uğradığı, göçmenlerin yani Müslümanların yerli halkın işlerini aldıkları, yükselen işsizlik oranlarının sorumluları oldukları ve suçluluk oranlarının yüksek olduğu efsane ve önyargılar aşırı sağ tarafından ustalıkla gündemde tutulmaktadır.

Kaynakça

- Aktaş, M. (2014). "Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13:31-54.
- Alkan, Ufuk (2015). "Avrupa'da Refah Devleti ve Göç İlişkisi : Refah Şovenizmi Örneği", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70:751-768.
- Amnesty International (2015), *10 Préjugés sur les Migrants et Comment y Répondre*, Bruxelles.
- Aristote (1983). *La Politique*, Paris:Nathan.
- Arzheimer, K. (2009). "Contextual Factors and the Extreme Right Vote in Western Europe", *American Journal of Political Science*, 53(2): 259-275.
- Bergamasschi, A. (2011). "Attitudes et représentations sociales. Les adolescents français et italiens face a la diversité", *Revue Européenne des Sciences Sociales*, 49-2:92-122.
- Boucher, Manuel (2001). "Les représentations pusillanimes des quartiers d'habitat social, de la présence immigrée et de l'Islam en France", *De l'égalité formelle à l'égalité réelle. La question de l'ethnicité dans les sociétés contemporaines* (Ed.Boucher), Paris : L'Harmattan, 217-240.
- Cardelli, R. and Bornand, T. (2013). "Attitudes des Wallons vis-à-vis des Immigrés et de l'Immigration", İWEPS http://www.iweps.be/sites/default/files/cardelli_bornand.pdf, Erişim tarihi: 19.10.2015.
- Çetin, S. (2015). "Avrupa'nın Yükselen Aşırı Sağ İle İmtihani", *Akademik Perspektif*, <http://akademikperspektif.com/2015/01/16/avrupanin-yukselen-asiri-sag-ile-imtihani/>
- Chanady, A. (1994). "L'ouverture a l'Autre. Immigration, interpénétration culturelle et mondialisation des perspectives", *Culture Française d'Amérique*, 167-188.
- CİMADE (2011), *Petit Guide pour Lutter contre les Préjugés sur les Migrants*, Paris.
- Ferré, N. (2012). "Les usages du droit pénal contre les étrangers", *Penser l'Immigration autrement: Immigration un régime pénal d'exception*, 92-104.

- Freud, S. (1921 [1987]). *Psychologie des Foules et Analyse du Moi*, Paris.
- Gafsia, N. (2012). “L'étranger, cet ennemi de l'intérieur”, *Immigration, un régime pénal d'exception*, Paris:Gisti, 78-90
- Grosso, B. (2003). “Exiliés et Réfugiés: L'évolution de la Notion de réfugié au XXe siècle”, *HAOL*, 2:69-79.
- Héricourt, J. and Spielvogel, G. (2012), “How beliefs about the impact of immigration shape policy preferences: Evidence from Europe”, *Institut de Recherche pour le Développement*, 1-19.
- Keles, J. (2014). “Avrupa Ülkelerinin Mülteci ve İltica Politikaları”, *Politik Art*, 1-6.
- Mucchielli, L. (2003). “Délinquance et immigration en France : un regard sociologique”, *Criminologie*, 36: 27-55.
- Neveu, E. (1999). “L'approche constructiviste des problèmes publics”, *Etudes de Communication*, 22:41-58.
- Ragi, T. (1997). “L'étranger dans la ville ou le regard de l'autre sur soi”, *Désordres*, PUF, 188-198.
- Tsoukala, A. and Ceyhan, A. (1997). “Contrôle de l'immigration : mythe et réalités”, *Culture et Conflits*, 26-27:1-5.

Yazılı ve Görsel Medya

- AnadoluAjansı, 9 Şubat 2016.
- L'Echo, 7 Ekim 2015.
- L'Express, 24 Kasım 2005.
- Le Figaro, 10 Şubat 2011.
- Le Grand Soir, 29 Kasım 2011.
- Le Monde, 26 Temmuz 2011.
- Le Monde Diplomatique, Mayıs 2014.
- Riposte Laïque, 2 Haziran 2009.
- RTBF, 12 Aralık 2013.
- The Guardian, 17 Ekim 2010.
- The Guardian, 13 Mart 2015.
- The Independent, 5 Şubat 2011.